

Koźlak, Piotr

Razem w ewangelizacji najbardziej opuszczonych

Studia Redemptorystowskie nr 1, 199-214

2003

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

RAZEM W EWANGELIZACJI¹ NAJBARDZIEJ OPUSZCZONYCH

Miejsce i rola świeckich w Kościele zyskują, szczególnie w ostatnich dziesiątkach lat, coraz większe znaczenie. Potwierdzają to dokumenty Soboru Watykańskiego II, jak również wypowiedzi ostatnich papieży. Podkreślić należy zwłaszcza adhortację Jana Pawła II *Christifideles laici*, która podsumowuje wskazania Urzędu Nauczycielskiego Kościoła i jasno nakreśla powołanie i zadania świeckich w Kościele i świecie współczesnym. Wiele treści wnoszą także publikacje teologów polskich² i zagranicznych³, którzy w ostatnich latach szeroko pisali o roli laikatu. W te zagadnienia coraz żywiej włączają się świeccy. Oni również stają się powoli współtwórcami współczesnej historii Kościoła. Zewnętrznym wyrazem tego zaangażowania jest np. powołanie świeckich audytorów w czasie Soboru Watykańskiego II i ich współpraca z komisjami soborowymi czy też Światowe Kongresy Apostolstwa Ludzi Świeckich⁴. Chcemy również zauważyć wskazania odnoszące się do świeckich zawarte w najnowszym opracowaniu Katechizmu Kościoła Katolickiego⁵. Oprócz tego dostrzega się obecnie także duży rozwój świeckich organizacji apostołskich.

Dekret Soboru Watykańskiego II *O przystosowanej odnowie życia zakonnego* wzywał zgromadzenia, zakony i instytuty życia konsekrowanego do ponownego przemyślenia konstytucji i statutów, by z autentyzmem i radykalizmem móc

¹ Jest to skrót pracy doktorskiej pt. UDZIAŁ ŚWIECKICH W APOSTOLSKIM WYMIARZE CHARYZMATU ZGROMADZENIA NAJSWIĘTSZEGO ODKUPICIELA, pisanej pod kierunkiem ks. prof. Lucjana Baltera w Instytucie Teologii Apostolstwa w Ołtarzewie, na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Stefana Kardynała Wyszyńskiego w Warszawie w 2001 r.

² W Polsce za czołowego eksperta od duchowości laikatu uważa się ks. E. Weronę. Por. *Świeccy w Kościele*, Paryż 1970; *Laikat i apostołstwo*, Paryż 1973; *Teologia życia wewnętrzznego ludzi świeckich*, Poznań/Warszawa 1980, *Budzenie olbrzymia*, Poznań 1995, i inne.

³ Za głównego twórcę i propagatora teologii laikatu uważa się dość powszechnie Y. Congara, który w dziele *Jalons pour une théologie du laïcité* (Paris 1963) użył tej nazwy i opracował jej główne założenia.

⁴ Por. E. Weron, *Laikat i apostołstwo*, Paryż 1973, s. 9; J. Woźniakowski, *Świeccy*, Kraków 1987, s. 64-70.

⁵ Por. *Katechizm Kościoła Katolickiego*, Poznań 1994, nr 897-913.

kroczyć za Chrystusem czystym, ubogim i posłusznym⁶. Ta odnowa życia zakonnego potrzebna jest, by zakonnicy potrafili odpowiedzieć na nowe wyzwania ludzi świeckich i by mogli być „znakiem sprzeciwu” i „solą ziemi” oraz „światłem świata”. Ten soborowy dokument nie zawierał jednak jeszcze sugestii, które zostały podane w adhortacji *Vita consecrata*⁷.

Nową perspektywę laikatu, w kontekście współpracy ze zgromadzeniami zakonnymi, ukazuje właśnie dokument skierowany do osób konsekrowanych *Vita consecrata*. Na uwagę zasługuje szczególnie nr 54 tej adhortacji, w którym Ojciec święty wspomina o zadaniach świeckich wobec zakonów, zgromadzeń czy instytutów, oraz o współpracy, jaka winna nastąpić między nimi. Píše tam tak: „Jednym z owoców nauki o Kościele jako komunii było ukształtowanie się w ostatnich latach świadomości, że różne społeczności współtworzące go mogą i powinny połączyć siły, zachowując postawę współpracy i wymiany darów, aby owocniej uczestniczyć w jego misji. Przyczynia się to do stworzenia bogatszego i pełniejszego obrazu samego Kościoła, a zarazem pozwala skuteczniej podejmować wielkie wyzwania naszej epoki dzięki harmonijnemu współdziałaniu różnych darów.

W przypadku Instytutów monastycznych i kontemplacyjnych relacje z wiernymi świeckimi mają charakter przede wszystkim duchowy, natomiast w przypadku Instytutów aktywnych w dziedzinie apostołatu wyrażają się w różnych formach współpracy duszpasterskiej. Z kolei członkowie Instytutów świeckich, laickich i kleryckich nawiązują relacje z innymi wiernymi w zwyczajnych sytuacjach codziennego życia. Dzisiaj dość liczne Instytuty, często pod wpływem nowych okoliczności, dochodzą do przekonania, że ludzie świeccy mogą mieć udział w ich charyzmacie. Są oni zatem zapraszani do głębszego uczestnictwa w duchowości i misji danego instytutu. (...) Można powiedzieć, że rozpoczyna się nowy i bardzo obiecujący rozdział w dziejach relacji między osobami konsekrowanymi a laikatem”.

W innym miejscu adhortacji spotykamy zachętę do twórczej współpracy apostołskiej zakonów i świeckich: „Instytuty są zatem powołane, aby odważnie podejmować twórczą inicjatywę oraz naśladować świętość swoich założycieli i założycielek, aby w ten sposób odpowiadać na znaki czasu pojawiające się w dzisiejszym świecie”⁸. Zauważa się więc obecnie dość znaczne pozytywne zmiany w relacjach między świeckimi a zakonami czy zgromadzeniami. Choć nie można zapominać o różnego rodzaju bractwach⁹, konfraterniach¹⁰ czy tzw. „trzecich zakonach”¹¹, które kilka wieków wcześniej powstały jako owoc

⁶ Por. Dekret Soboru Watykańskiego II O przystosowanej odnowie życia zakonnego, 9-14.

⁷ Por. Adhortacja *Vita consecrata*, 54-56.

⁸ Tamże, 37.

⁹ Por. D. Knowles, D. Obolensky, *Historia Kościoła*, t. 2, s. 201.

¹⁰ Por. G. Fransen, *Świeccy w Kościele epoki średniowiecza*, w: *Laikat w Kościele katolickim*, s. 48.

¹¹ Tercjarskie stowarzyszenia (trzecie zakony) ludzi świeckich obojga płci były organizowane od XIII w., w duchu określonych zakonów ścisłych i z nimi duchowo i materialnie związane, lecz bez obowiązku

wspólnej troski apostołskiej świeckich i zakonników, to jednocześnie trzeba zauważyć, że były to raczej dwa różne światy, które zasadniczo nie mogły ze sobą bezpośrednio współpracować, a tym bardziej ubogacać się wzajemnie swoimi duchowościami. Możliwe było bowiem jedynie korzystanie przez wiernych świeckich zrzeszonych w tzw. trzecim zakonie z dóbr duchowych tegoż pierwszego, czyli męskiego, i ewentualnie drugiego, czyli żeńskiego zakonu.

Można dostrzec obecnie inną – wydaje się, że o wiele lepszą i głębszą – świadomość, zarówno w rozumieniu powołania i zadań wiernych świeckich, jak również nowe perspektywy w realizowaniu misji ewangelizacyjnej duchownych i świeckich. Skądinąd nie jest to jednak zupełną nowością, ponieważ dokumenty Kościoła i liczne opracowania świadczą¹², że świeccy zawsze byli obecni i zaangażowani w Kościele. Każdy wiek¹³ inaczej – lepiej lub gorzej – rozumiał ich powołanie i zadania, które mieli do spełnienia.

W 1732 roku w Scali, miejscowości położonej niedaleko Neapolu, powstaje Zgromadzenie Najświętszego Odkupiciela, zwane Zgromadzeniem Redemptorystów. Założycielem jest Alfons Liguori. Głównym zadaniem Zgromadzenia jest przepowiadanie Ewangelii, szczególnie przez misje i rekolekcje, ludziom ubogim i najbardziej opuszczonym.

Prowadzona przez redemptorystów realizacja apostołskiego wymiaru charyzmatu zgromadzenia na rzecz ubogich i najbardziej opuszczonych dokonuje się od początku razem z laikatem, z tym, że rola świeckich w poszczególnych latach istnienia zgromadzenia jest zróżnicowana. Jednakże na przestrzeni prawie trzech wieków działalności Zgromadzenia Najświętszego Odkupiciela nie da się nie zauważyć roli i miejsca laikatu w Zgromadzeniu Redemptorystów. Przez te lata występowały różne formy uczestnictwa, formacji i współpracy redemptorystów ze świeckimi.

Zgromadzenie Redemptorystów powstaje i działa w konkretnym kontekście społecznym i religijnym. Królestwo Neapolu składało się w rzeczywistości z dwóch królestw, z których każde miało swoje odrębne historyczne tradycje¹⁴. Spośród miast Królestwa Neapol był miastem o największej liczbie mieszkańców. Od połowy XVII w. liczył ich już 300.000 mieszkańców¹⁵. Z tej

wspólnego życia i ślubów zakonnych. Najbardziej rozpowszechniony jest trzeci zakon św. Franciszka z Asyżu, lecz znane są również trzecie zakony: dominikański czy norbertański. Niektóre z trzecich zakonów przekształciły się w zgromadzenia zakonne. Por. *Tercjarskie stowarzyszenia* (hasło), w: *Wielka Encyklopedia Powszechna PWN*, t. 11, Warszawa 1968, s. 487.

¹² Por. *Laikat w Kościele katolickim. Aspekty prawnoteologiczne*, Warszawa 1992; R. Goldie, *Świeccy, laikat, świeckość*, Warszawa/Poznań 1991.

¹³ Por. J. Gaudemet, *Świeccy w pierwszych wiekach Kościoła*, *Communio* 7 (1987) nr 3, s. 3-15; A. Garcia y Garcia, *Status laikatu w Kościele Średniowiecza*, tamże, s. 16-24.

¹⁴ Por. *Historia Zgromadzenia Najświętszego Odkupiciela. Powstanie i rozwój Zgromadzenia 1732-1793*, Tuchów 1997, s. 57-60.

¹⁵ Niektórzy autorzy wspominają nawet o ponad 400.000 mieszkańców. Por. T. Rey-Mermet, *Alfons Liguori – Święty wieku oświecenia*, Warszawa 1987, s. 14.

liczby tylko 1/6 pracowała. Pozostali byli spekulantami albo nic nierobiącymi szlachcicami. Warstwy i podziały bardzo wyraźnie się zaznaczały. „Na najwyższym stopniu tej piramidy plasowała się szlachta i biurokraci państwowi. Na najniższym ci, którzy żyli z dnia na dzień. Pozycję środkową zajmowali notariusze, adwokaci, lekarze, kupcy itp.”¹⁶.

Większa część ludności Królestwa Neapolu żyła z rolnictwa i mieszkała na wsi. Warunki życia ludności wiejskiej, czyli większości mieszkańców Królestwa, były ciężkie. Mieszkańcy wsi tworzyli świat ludzi żyjących na poziomie minimum egzystencji, narażonych na głód i bezrobocie. Skutkiem tego było żebractwo, kradzieże. Często zjawiskiem stały się emigracje celem poszukiwania pracy. Centrum życia religijnego stanowił kościół parafialny. Był on miejscem gromadzenia się i jednoczenia wspólnoty. Parafia sprzyjała kontaktom między mieszkańcami, którzy spotykali się w kościele w każdą niedzielę i święta.

Ludzie świeccy byli i są przez redemptorystów w różnoraki sposób formowani i na miarę swoich możliwości współpracują z nimi. Na początku oficjalną formą uczestnictwa świeckich w misji zgromadzenia był status oblata. Forma ta ograniczała się jednak raczej tylko do zapisywania swoich dóbr materialnych Zgromadzeniu, by później mieć udział w jego dobrach duchowych. Rzadko zdarzały się przypadki czynnej współpracy oblatów z redemptorystami czy ich formacji przez redemptorystów. Ich rola wyrażała się zasadniczo w trosce modlitewnej za redemptorystów. Po zobowiązaniu się do wypełniania odpowiednich praktyk modlitewnych oblaci byli wpisywani do ksiąg oblackich. Z kwerendy historycznej znamy dokumenty, które należało wypełnić, by przyjąć status oblata¹⁷.

Taka forma obecności wiernych świeckich w dziełach apostoelskich Zgromadzenia Redemptorystów spowodowana była ówczesną sytuacją laikatu w Kościele powszechnym. „Uczestnictwo świeckich w administracji kościelnej i w działalności apostoelskiej, w najszerszym znaczeniu tego słowa, mała stopniowo po Soborze Trydenckim, od szczytu do najniższych szczebli hierarchii”¹⁸.

Jednak z biegiem lat wierni świeccy – mimo nie zawsze sprzyjającego klimatu – są coraz częściej czynnie obecni w pracy apostoelskiej redemptorystów. Zauważyć to można szczególnie w przypadku dwóch świętych redemptorystów: św. Alfonsa Liguori i św. Klemensa Hofbauera. Oni to nie tylko nie bali się ściśle współpracować ze świeckimi w różnych dziedzinach ewangelizacyjnych, ale także tak formowali wiernych świeckich, by ukształtować w nich cechy duchowości chrześcijańskiej. Umieali również nakreślać kierunki

¹⁶ Tamże, s. 67.

¹⁷ Por. *Dyrektorium przełożonych Zgromadzenia Najświętszego Odkupiciela*, Kuria Generalna, Rzym 1993, s. 85.

¹⁸ J. Imbert, *Świeccy po Soborze Trydenckim*, Poznań-Warszawa, 1987, s. 61.

apostolstwa w ten sposób, że świeccy sami włączali się w działalność ewangelizacyjną i na miarę swoich możliwości czuli się współodpowiedzialni za Kościół. W przypadku św. Alfonsa działało to jeszcze przed założeniem Zgromadzenia Redemptorystów, w działalności tzw. kaplic wieczornych. Później zaś, po założeniu zgromadzenia, św. Alfons kształtował postawy świeckich w trakcie misji i rekolekcji oraz poprzez wydawane książki swojego autorstwa.

Natomiast św. Klemens angażował świeckich do współpracy apostolskiej w Warszawie i w Wiedniu. Działalność pastoralna w Warszawie wiązała się z wciąganiem ludzi świeckich do działalności opiekuńczo-wychowawczej. W Wiedniu natomiast św. Klemens rozwinął szeroką współpracę ze świeckimi, którzy byli odpowiedzialni w różnych sferach życia społeczno-politycznego stolicy Austrii. Zostali oni nazwani „kręgiem Hofbauera”.

Od śmierci św. Klemensa Hofbauera aż do Soboru Watykańskiego II Zgromadzenie Najświętszego Odkupiciela nie zanotowało w swojej historii takich przedstawicieli, którzy w wybitny sposób oddziaływaliby na laikat i razem ze świeckimi współpracowali w dziedzinie szeroko pojętego apostołatu. Opracowania dotyczące historii zgromadzenia tylko ogólnie wspominają o różnych aktach uczestnictwa świeckich podczas misji i rekolekcji prowadzonych przez redemptorystów¹⁹. Taki stan przetrwał zasadniczo do czasu przemian w Kościele w XX wieku.

Nowym etapem dla innego i o wiele lepszego działania ludzi świeckich w Zgromadzeniu Najświętszego Odkupiciela, staje się wydarzenie Soboru Watykańskiego II. Dokumenty soborowe podkreślają bowiem prawo i obowiązek uczestnictwa laikatu w apostołstwie już nie z nadania hierarchii, lecz raczej na mocy sakramentu chrztu i bierzmowania. Ta doniosła rola świeckich zaznaczona jest w kilku miejscach tekstów soborowych: w Konstytucji dogmatycznej o Kościele *Lumen gentium* (w rozdziale IV i V), w Konstytucji duszpasterskiej o Kościele w świecie współczesnym *Gaudium et spes* oraz w Dekrecie o apostołstwie świeckich *Apostolicam actuositatem*.

Jedną z ważniejszych wypowiedzi soborowych dotyczących powołania i zadań świeckich jest następujące stwierdzenie: „Zadaniem ludzi świeckich, z tytułu ich powołania, jest szukać Królestwa Bożego, zajmując się sprawami świeckimi i kierując nimi po myśli Bożej. Żyją oni w świecie, to znaczy pośród wszystkich razem i poszczególnych spraw i obowiązków świata i w zwyczajnych warunkach życia rodzinnego i społecznego, z których niejako utkana jest ich egzystencja” (KK 31).

Ważnym elementem realizowania powołania świeckich jest umiejscowienie ich i tego, co czynią, w całokształcie misterium Kościoła. Świeccy zrzeszeni są w Ludzie Bożym i umiejscowieni w jednym Ciele Chrystusa, i dopiero jako tacy mają moc przyczyniania się do wzrostu Kościoła i jego

¹⁹ Por. *Historia Zgromadzenia Najświętszego Odkupiciela* (red. F. Chiovaro), s. 402-411.

uświęcania (por. KK 33). To uświęcanie Kościoła dokonuje się za przyczyną świętości życia każdego członka Ciała Mistycznego²⁰. Szeroko na ten temat Ojcowie soborowi piszą w V rozdziale Konstytucji dogmatycznej o Kościele. Stwierdzenia: „Wszyscy w Kościele, niezależnie od tego, czy należą do hierarchii, czy są przedmiotem jej funkcji pasterskiej, powołani są do świętości” oraz „wszyscy chrześcijanie jakiegokolwiek zawodu i stanu powołani są do pełni życia chrześcijańskiego i do doskonałej miłości” (KK 39) potwierdzają prawdę wypowiedianą wcześniej przez niektórych teologów czy świętych, że powołanie do świętości nie jest przywilejem tylko niektórych ludzi, ale jest to powołanie każdego człowieka²¹.

Jeszcze dokładniej zadania laikatu precyzuje Dekret o apostołstwie świeckich. W sześciu podrozdziałach mówi o powołaniu świeckich, o celach ich apostołstwa, różnych dziedzinach i formach angażowania się oraz o koniecznym i właściwym przygotowaniu się do ewangelizowania. W zakończeniu ten dokument soborowy zaleca, by do apostołowania dobrze się przygotować. Jest to nieodzowny warunek skuteczności apostołstwa. Przygotowanie powinno objąć nie tylko wysiłek stałego duchowego rozwoju człowieka, ale także kwestię różnych okoliczności, spraw, zajęć i osób, do których trzeba dostosowywać działalność ewangelizacyjną. Formacja ta powinna mieć specyficzny charakter świecki, właściwy laikatowi i jego duchowości (por. DA 28).

Przedstawiony krótko zarys współczesnej nauki Kościoła na temat powołania i zadań wiernych świeckich w Kościele ma przypomnieć, iż w takim kontekście twierdzeń soborowych kształtują się również aktualne dokumenty Zgromadzenia Redemptorystów. Wszystkie dyskusje i dokumenty na temat roli i zadań świeckich w Zgromadzeniu²² mają swoje źródło w głównych dokumentach Kościoła na temat laikatu. Obecność świeckich w życiu i dziełach apostołskich redemptorystów staje się w ostatnich latach na tyle wyraźna, że ich powołanie i zadania zostały jasno zaznaczone w konstytucjach i statutach zgromadzenia. Rozpoczynają się również dyskusje o laikacie podczas obrad kapituł generalnych Zgromadzenia Najświętszego Odkupiciela.

Oprócz dokumentów soborowych dodatkowymi bodźcami do podjęcia tematyki o roli świeckich w zgromadzeniu stała się adhortacja Jana Pawła II *Christifideles laici*. Był to owoc Synodu Biskupów z 1987 na temat laikatu. Ojciec święty w pięciu rozdziałach przedstawił powołanie i zadania świeckich na podstawie Przepowiedzi o winnicy z ewangelicznego opisu według św. Mateusza. „Przepowiedź ukazuje naszym oczom rozległą winnicę Pańską oraz rzeszę ludzi, mężczyzn i kobiet wezwanych przez Boga i wysłanych tam do pracy. Winnicą jest cały świat, który winien zostać przemieniony zgodnie z Bożym planem w perspektywie ostatecznego przyjścia Królestwa Bożego” (CL,1).

²⁰ Por. G. Lazzati, *Życie świeckie a ewangelizacja*, Kraków 1993, s. 23-27.

²¹ Por. Alfons Liguori, *Umiłowanie Jezusa Chrystusa w życiu codziennym*, Kraków 1987; Franciszek Salezy, *Filotea*, Kraków 1980.

²² Por. Curia Generalis CSsR (red.), *Acta Integri Capituli Generali CSsR*, Roma 1985-1997.

Natomiast w 1994 roku ukazało się nowe wydanie Katechizmu Kościoła Katolickiego. Było to wydarzenie dużej wagi w Kościele powszechnym, ponieważ było to pierwsze od Katechizmu Trydenckiego tak szerokie i w nowym stylu opracowanie prawd wiary. Sprawy laikatu w nowym katechizmie omówione są w ramach problematyki różnorodności powołań istniejących w Kościele, w numerach 897-913²³.

Świeckimi Katechizm nazywa tych chrześcijan, którzy nie należą do stanu kapłańskiego ani stanu zakonnego. Specyficzną właściwością laików jest ich charakter świecki. Zadaniem, które do nich szczególnie przynależy, oraz istotą ich powołania jest to, by szukali Królestwa Bożego, zajmując się sprawami świeckimi i kierując nimi zgodnie z wolą Bożą. Zadania te polegają na tym, aby kierowani duchem ewangelicznym, przyczyniali się do uświęcania świata niejako od wewnątrz, działając na sposób przemieniającego zaczynu (por. KKK 898). Ta myśl jest odwołaniem się do koncepcji zadań świeckich, zawartej w dokumencie soborowym *Lumen gentium* (nr 31). Laicy, według Katechizmu, stanowią istotną część Kościoła żyjącego pośród świata. To właśnie przez nich i dzięki nim Kościół może się stawać witalnym elementem życia współczesnych społeczeństw. Do spełnienia tego zadania potrzeba im jednak bardzo jasnej świadomości nie tylko swej przynależności do Kościoła, ale bycia Kościołem (por. KKK 899).

Zauważyć jednak trzeba, iż mimo coraz większego znaczenia laikatu w Kościele oba wyżej wymienione dokumenty posoborowe nie wnoszą rewolucyjnych zmian do nauki Soboru Watykańskiego II. Zasadniczo potwierdzają jego naukę i zachęcają do jak najszerzego włączania się laikatu we współodpowiedzialność za Kościół.

Obecność świeckich w apostołskich działaniach redemptorystów jest na tyle znacząca, że współpraca między laikatem i redemptorystami staje się ważnym tematem także podczas obrad kapituł generalnych. Inspirowani nauką Kościoła i znakami czasów, członkowie XX Kapituły Generalnej wyrazili wolę wypracowania takiego dokumentu, który w nowy sposób podkreślałby misję świeckich w zgromadzeniu. Do tego zadania został powołany Sekretariat do Współpracy z Laikatem przy Zarządzie Generalnym. Wypracował on wstępne dyrektywy i normy, które zostały rozesłane do wszystkich prowincji celem ich przedyskutowania. Owocem dyskusji i kolejnych posiedzeń Sekretariatu stał się dokument, który w nowy sposób określa powołanie, tożsamość i zadania laikatu w zgromadzeniu. Nosi on tytuł *Normy świeckiego Misjonarza Najświętszego Odkupiciela*²⁴.

²³ Por. M. Napieralski, *Onożym katechizmie – wprowadzenie do lektury Katechizmu Kościoła Katolickiego*, Warszawa 1995, s. 15.

²⁴ Por. Kuria Generalna CSsR *Laik, Misjonarz, Redemptorysta*, Rzym 1996.

Tym, co przyczyniło się do jeszcze większego rozwoju laikatu w Kościele, zwłaszcza po drugiej wojnie światowej, był niebywały – do czasów wcześniejszych – rozwój nowych ruchów odnowy i stowarzyszeń oraz instytucji świeckich życia konsekrowanego²⁵. W ostatnich dziesiątkach lat powstawały liczne szkoły ewangelizacyjne czy szkoły formacji duchowości. Odbywały się też liczne spotkania, kongresy i sympozja na temat laikatu, podczas których poruszano zagadnienia współpracy laikatu i duchowieństwa. Na bazie tych wydarzeń również w Zgromadzeniu Redemptorystów pojawiły się różnego rodzaju nowe aktywności i działania samych świeckich oraz świeckich z redemptorystami. Dzięki inicjatywom wiernych świeckich nastąpił rozwój szkół formacji laikatu, zaczęły się odbywać spotkania o randze międzyprovincialnej, jak również spotkania gromadzące laików i redemptorystów z jednej prowincji.

Biorąc pod uwagę prawie trzechwiekową historię redemptorystów i ich apostołską współpracę ze świeckimi, łatwiej jest zrozumieć cel podjęcia niniejszej pracy. Zadaniem tego opracowania było prześledzenie miejsca, roli i zadań laikatu w historii, dokumentach i praktyce Zgromadzenia Najświętszego Odkupiciela. Chcemy zobaczyć, jak był i jest realizowany apostołski wymiar charyzmatu Zgromadzenia Redemptorystów razem z wiernymi świeckimi.

Próba podjęcia opracowania roli świeckich i współpracy redemptorystów ze świeckimi wkomponowuje się w liczne dzieła i opracowania, które w różnych aspektach opisywały działalność redemptorystów oraz ich współpracę apostołską ze świeckimi. Trzeba jednak przyznać, że do tej pory nie ukazało się w miarę całościowe opracowanie tego zagadnienia. W języku polskim ukazała się rozprawa doktorska o A. Owczarskiego nt. *Redemptoryści-benonici w Warszawie 1787-1808*, obroniona w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim²⁶, a na Papieskiej Akademii Teologicznej zostały obronione prace magisterskie omawiające niektóre aspekty duchowości redemptorystowskiej: o Leszka Zabdry²⁷ *Distacco w pismach ascetycznych św. Alfonsa Liguori*; o Piotra Andrukiewicza *Duchowość ludzi świeckich w pismach ascetycznych św. Alfonsa Liguori*²⁸, o Krzysztofa Szczygło *Miłość w duchowości św. Alfonsa Liguori na podstawie wybranych jego dzieł ascetycznych*²⁹, o Piotra Koźlaka, *Dojrzałość chrześcijańska według*

²⁵ Por. L. Boriello, G. Della Croce, B. Secondin, *Historia duchowości*, t.VI, *Duchowość chrześcijańska czasów współczesnych*, Kraków 1998, s. 394-398. Tylko w Polsce w roku 1994 zarejestrowanych było ponad 130 różnego rodzaju ruchów, stowarzyszeń czy towarzystw. Por. *Ruchy katolickie w Polsce*, KAI, Warszawa 1994.

²⁶ Por. A. Owczarski, *Redemptoryści-benonici w Warszawie 1787-1808*, Katolicki Uniwersytet Lubelski 1985. W formie książkowej pod takim samym tytułem ukazała się w wydawnictwie „Homo Dei” 2000 roku.

²⁷ Por. L. Zabdry, „*Distacco*” w *pismach ascetycznych św. Alfonsa Liguori*, Papieska Akademia Teologiczna w Krakowie Wydział i Wyższe Seminarium Duchowne OO. Redemptorystów w Tuchowie, Tuchów 1989.

²⁸ Por. P. Andrukiewicz, *Duchowość ludzi świeckich w pismach ascetycznych św. Alfonsa Liguori*, Papieska Akademia Teologiczna w Krakowie Wyższe Seminarium Duchowne OO. Redemptorystów w Tuchowie, Tuchów 1990.

²⁹ Por. K. Szczygło, *Miłość w duchowości św. Alfonsa Liguori na podstawie wybranych jego dzieł ascetycznych*, Papieska Akademia Teologiczna w Krakowie i Wyższe Seminarium Duchowne OO. Redemptorystów w Tuchowie, Tuchów 1988.

św. Klemensa Hofbauera³⁰, o Stanisława Kielbasy, *Kontemplacyjny wymiar modlitwy myślniej św. Alfonsa Liguori*³¹. Natomiast Teresa Kloch napisała pracę: *Rozumienie powołania świeckich do świętości według św. Alfonsa Marii Liguori* ęgo³² na Papieskim Wydziale Teologicznym w Warszawie. Na Uniwersytecie w Innsbrucku Josef Schachinger obronił pracę opisującą niektóre formy wspólnot redemptorystów i świeckich³³. Wszystkie one jednak nie obejmują w sensie ścisłym problematyki wiernych świeckich w historii, a przede wszystkim w dokumentach i formach współpracy apostolskiej dokonujących się aktualnie w Zgromadzeniu Najświętszego Odkupiciela.

Temat „Udział świeckich w apostolski wymiarze Zgromadzenia Najświętszego Odkupiciela” można ująć w czterech grupach tematycznych. W pierwszej prześladowany został rozwój kształtowania się postawy św. Alfonsa Liguori wobec zagadnienia świeckich. Chodziło zasadniczo o odpowiedź na pytanie, co przyczyniło się do tego, że w późniejszych latach Święty podjął się współpracy ze świeckimi w dziele ewangelizacji.

Drugą postacią w Zgromadzeniu Najświętszego Odkupiciela, która wyróżniała się współpracą z laikatem, był św. Klemens Hofbauer (Dworzak). W historii redemptorystów zapisał się on jako ten, który przeniósł Zgromadzenie poza Italię. W dwu stolicach, Warszawie i Wiedniu, gdzie podjął na szeroką skalę działalność duszpasterską, dał się poznać jako kapłan troszczący się o formację świeckich i powierzający świeckim konkretną odpowiedzialność w Kościele. Ze świeckimi współpracował przy organizowaniu ośrodków pomocy dla najbardziej potrzebujących dzieci, jak również poprzez stały wysiłek formacyjny inteligencji Warszawy i Wiednia, która gromadziła się we wspólnotach parafialnych. Jego działalność ze świeckimi była na tyle intensywna, iż po śmierci nazwano go mianem „Apostoła Warszawy i Wiednia”³⁴.

Aktywna obecność świeckich w życiu i działalności redemptorystów domagała się – szczególnie w ostatnich latach – umieszczenia ich roli i zadań w dokumentach Zgromadzenia Najświętszego Odkupiciela. Stało się to faktem zwłaszcza po Soborze Watykańskim II. Świeccy znaleźli swoje miejsce w konstytucjach, statutach oraz podczas obrad i opracowań dokumentów kapituł generalnych. Szczególniejszym – a niektórzy mówią historycznym – dokumentem jest opracowanie, które nosi nazwę *Normy świeckiego misjonarza*

³⁰ Por. P. Koźlak, *Dojrzałość chrześcijańska według św. Klemensa Hofbauera*, Papieska Akademia Teologiczna w Krakowie i Wyższe Seminarium Duchowne OO. Redemptorystów w Tuchowie, Tuchów 1990.

³¹ Por. Stanisław Kielbasa, *Kontemplacyjny wymiar modlitwy św. Alfonsa Liguori*, Papieska Akademia Teologiczna w Krakowie i Wyższe Seminarium Duchowne OO. Redemptorystów w Tuchowie, Tuchów 1991.

³² Por. Teresa Kloch, *Rozumienie powołania świeckich do świętości według św. Alfonsa Marii Liguori* ęgo, Papieski Wydział Teologiczny w Warszawie, 1993.

³³ Por. J. Schachinger, *Neue Modelle redemptoristischen Gemeinschaftslebens*, Theologische Fakultät der Universität Innsbruck, Innsbruck 1994.

³⁴ Por. E. Dudel, *Apostol Warszawy i Wiednia*, Warszawa 1987; J. Heinzmann, *Głosić Ewangelię na nowo*, Tuchów, 1987.

*redemptorysty*³⁵. Była to odpowiedź na coraz żywszą obecność laikatu wśród redemptorystów i na nowe wyzwania, jakie stają wobec tych dwu kategorii osób w świecie i Kościele.

Wreszcie czwarta grupa problemowa dotyczyła wybranych, aktualnych form współpracy świeckich i redemptorystów. Obecnie współpraca dokonuje się w różnych formach działalności apostołskiej, prowadzeniu szkół formacyjnych dla świeckich oraz spotkaniach laikatu. Intensywność tej współpracy w zgromadzeniu jest zróżnicowana. Są prowincje, które pod tym względem działają bardzo prężnie, czy to w aspekcie ewangelizacyjnym, czy formacyjnym. Dużą rolę w ożywieniu świeckich ma Sekretariat do Współpracy z Laikatem przy Zarządzie Generalnym, który zorganizował tzw. spotkania regionalne świeckich. Gromadziły one świeckich i redemptorystów z kilku prowincji jednego kontynentu. Te spotkania stały się później inspiracją do organizowania spotkań laikatu dla poszczególnych prowincji.

Przy redagowaniu pracy o apostołskiej roli świeckich w Zgromadzeniu Redemptorystów została wykorzystana metoda historyczna i analityczno-syntetyczna. Analiza książek, wypowiedzi, listów, sprawozdań czy konferencji związanych z formacją i działalnością laikatu w Zgromadzeniu Najświętszego Odkupiciela miała doprowadzić do wniosków dotyczących roli i zadań świeckich w tymże zgromadzeniu oraz ukazać współpracę świeckich i redemptorystów w przekroju historycznym, ze szczególnym uwzględnieniem jej stanu aktualnego.

Materiały źródłowe były trojakiego rodzaju. Dla pierwszego rozdziału, w którym odpowiadamy na pytania: jakie były początki realizowania charyzmatu redemptorystów, jak wyglądała współpraca redemptorystów ze świeckimi na podstawie działalności św. Alfonsa Liguori, były to książki św. Alfonsa Liguori oraz opracowania biograficzne i artykuły związane z duchowością redemptorystów i ich przepowiadaniem adresowanym do świeckich. Chcieliśmy się dowiedzieć, jak kształtowała się postawa św. Alfonsa wobec laikatu, jacy ludzie i jakie okoliczności wpłynęły najbardziej na kształt jego współpracy ze świeckimi. Podsumowaniem tego rozdziału było przedstawienie na podstawie jego przepowiadania i pism, cech duchowości świeckich, które zostały wypracowane przez św. Alfonsa.

Dla rozdziału drugiego, który był prześledzeniem współpracy ze świeckimi św. Klemensa Hofbauera, nazywanego w Zgromadzeniu Redemptorystów „drugim założycielem”³⁶, podstawowym materiałem były *Monumenta Hofbaueriana*, czyli zbiór listów, wypowiedzi, kazań św. Klemensa Hofbauera, które zebrał w 15 tomach o. Władysław Szolński. Św. Klemens wypełniał

³⁵ Por. Kuria Generalna CSsR – Sekretariat do Współpracy z Laikatem, *Normy świeckiego misjonarza redemptorysty*, Rzym 1996.

³⁶ J. Hofer, *Saint Clement Hofbauer 1751-1820*, Louvain 1933, s. 462.

apostolski wymiar charyzmatu Zgromadzenia Najświętszego Odkupiciela, współpracując ze świeckimi w innych niż św. Alfons warunkach religijno-społeczno-politycznych. Dlatego też chcieliśmy zwrócić uwagę i dowiedzieć się, jak w tak odmiennych warunkach kształtowała się osobowość św. Klemensa i jak on przygotowywał się do współpracy z laikatem, jakie okoliczności i osoby wywarły największy wpływ na takie a nie inne jego podejście do świeckich. Zakończeniem drugiego rozdziału – podobnie jak pierwszego – było przedstawienie cech duchowości świeckich, które szczególnie podkreślał św. Klemens.

Dwa ostatnie rozdziały były oparte na dokumentach, które znajdują się w Kurii Generalnej, w Sekretariacie do Współpracy z Laikatem. Istotnym materiałem w tych rozdziałach były też dokumenty wypracowane przez redemptorystów, takie jak: konstytucje, statuty czy dokumenty kapituł generalnych i komentarze do nich.

Do tej pory nie ukazało się całościowe opracowanie roli i zadań wiernych świeckich w dokumentach Zgromadzenia Redemptorystów. Stąd trzeci rozdział miał odpowiedzieć na pytania: Jak świeccy byli obecni w pierwszych dokumentach zgromadzenia? Jaka jest różnica w roli i zadaniach laikatu w porównaniu z dokumentami – zwłaszcza ostatnich – kapituł generalnych oraz nowego opracowania Konstytucji i Statutów Zgromadzenia Najświętszego Odkupiciela? Na ile zmieniło się rozumienie roli i zadań świeckich w Kościele i w zgromadzeniu? Czy laikat postrzegany jest bardziej przedmiotowo czy podmiotowo w misji apostolskiej redemptorystów? Posumowaniem tych rozważań będzie przedstawienie najnowszego dokumentu omawiającego rolę i zadania świeckich w zgromadzeniu, który nosi tytuł *Świecki misjonarz Najświętszego Odkupiciela*.

Ostatni rozdział był natomiast opisem wybranych, różnorodnych dzieł apostolskich laikatu i redemptorystów. Przedstawimy aktualne formy realizacji charyzmatu apostolskiego Zgromadzenia Najświętszego Odkupiciela we współpracy ze świeckimi. Rozwój tych przedsięwzięć ewangelizacyjnych dokonał się dzięki nowym dokumentom Kościoła i zgromadzenia, lepszym możliwościom organizacyjnym, jak również, jak się wydaje, innemu spojrzeniu na współpracę tak redemptorystów, jak i wiernych świeckich. To wzajemne zrozumienie zaowocowało wieloaspektowymi inicjatywami w całym zgromadzeniu. Będziemy mogli więc prześledzić w tym rozdziale, jak współpracują redemptoryści i świeccy podczas misji i rekolekcji, jak dokonuje się współpraca w szkołach ewangelizacji i jak przebiegają różnorodne spotkania świeckich i redemptorystów.

„Powołanie chrześcijańskie z natury swojej jest powołaniem do apostołstwa” (DA,2). To zdanie z soborowego *Dekretu o apostołstwie świeckich* przypomina jedną z najbardziej podstawowych zasad życia wiernych świeckich, mianowicie, że każdy wierzący w Chrystusa winien na miarę swoich możliwości brać udział w misji ewangelizacyjnej Kościoła. Inne dokumenty Kościoła

potwierdzają tę tezę: „Ponieważ cały Kościół jest misyjny, udział świeckich w dziele ewangelizacji jest podstawowym obowiązkiem Ludu Bożego” (DM, 35). „Pierwszym i bezpośrednim zadaniem ludzi świeckich jest uaktywnianie wszystkich ewangelicznych i chrześcijańskich możliwości, które aczkolwiek ukryte, są już obecne i działające w rzeczywistości tego świata (EN,70). Powołanie wiernych świeckich do apostołstwa jawi się więc jako jedno z pierwszorzędnych zadań, które winni oni wypełniać.

Do tej prawdy dodać jednak trzeba, iż wypełnianie misji ewangelizacyjnej powinno dokonywać się w jedność z hierarchią Kościoła katolickiego (por. CL, 28-31) i we współpracy z kapłanami czy instytucjami zakonnymi (por. VC, 56).

Historia Kościoła ukazuje różnorodne formy apostołstwa wiernych świeckich – zarówno apostołstwa indywidualnego, jak i zrzeszonego, ewangelizacji realizowanej we współpracy tak z duchowieństwem diecezjalnym, jak również zakonnym.

W tę bogatą historię apostołskiej współpracy instytucji zakonnych i wiernych świeckich w dziele ewangelizacji wpisuje się również Zgromadzenie Najświętszego Odkupiciela, zwane popularnie Zgromadzeniem Redemptorystów. Wypełniając swój charyzmat, tzn.: „Iść za przykładem Zbawiciela Jezusa Chrystusa głosząc słowo Boże ubogim” (KS, 1), czyni to we współpracy ze świeckimi.

W ciągu prawie trzech wieków istnienia Zgromadzenia Redemptorystów daje się zauważyć znaczący wkład laikatu w dzieło apostołskie redemptorystów. Jednak rola i znaczenie świeckich w poszczególnych latach Zgromadzenia przybierały różnorodne formy współpracy apostołskiej. Analiza pierwszych dziesiętków lat po założeniu Zgromadzenia przez św. Alfonsa Liguori ukazała Oblatów – pierwszą oficjalną formę zrzeszania się wiernych świeckich w Zgromadzeniu Redemptorystów. Ich rola ograniczała się jednak tylko do modlitwy za dzieła misyjne tegoż Zgromadzenia. Biorąc pod uwagę specyfikę tamtych czasów, musimy przyjąć, że była to „tylko i aż” apostołska współpraca z zakonnikami. Historyczny i eklezjalny okres działalności św. Alfonsa Liguori, tj. XVIII wiek, nie umożliwiał większej, a zwłaszcza oficjalnej współpracy świeckich i redemptorystów.

Godną uwagi i nowatorską formą współpracy ewangelizacyjnej św. Alfonsa, jeszcze przed założeniem Zgromadzenia Redemptorystów, było wspólne apostołstwo ze świeckimi w „Kaplicach Wieczornych”. Mimo braku oficjalnych dokumentów Kościoła, św. Alfons Liguori pokazał, że świeccy nie muszą być tylko przedmiotem ewangelizacji, lecz mogą – według swoich kompetencji – razem z kapłanami współtworzyć dzieła apostołskie.

Św. Alfons Liguori poprzez intensywne bycie dla świeckich, także jeszcze przed założeniem Zgromadzenia Najświętszego Odkupiciela, głosząc zwłaszcza misje i rekolekcje, jak również przez słowo pisane, wypracował cechy duchowości laikatu, które odzwierciedlają najbardziej charakterystyczne

sposoby życia chrześcijańskiego i formacji wiernych świeckich. Zaliczają się do nich: dążenie do świętości, pełnienie woli Bożej, asceza, nazwana przez św. Alfonsa „distacco”, modlitwa oraz formacja sumienia. Każda z tych cech życia i formacji wiernych świeckich odgrywa także w obecnych czasach istotną rolę w rozwoju życia chrześcijańskiego i dążenia do dojrzałości ludzkiej i religijnej.

Na uwagę zasługuje nowatorskie spojrzenie św. Alfonsa na ascezę („distacco”). Dla niego nie jest to już li tylko negacja czy rezygnacja z rzeczy lub osób. Święty ukazuje „distacco” jako „dobry dystans” czy „zdrowe relacje” do tego, co jest nam dane od Boga, a jeżeli trzeba z niektórych rzeczy zrezygnować, to tylko po to, by nie zakłóciły one autentycznej relacji z Bogiem.

Można by pytać się, czy praktyka ascezy, proponowana zwłaszcza przez św. Alfonsa, jest dzisiaj jeszcze aktualna? Wydaje się, że nie tyle sama potrzeba ascezy jest problemem, ponieważ asceza jako forma pewnej dyscypliny wewnętrznej i panowania nad sobą jest ważna w każdej kulturze i religii. Pytania może natomiast wzbudzać forma ascezy alfonsojańskiej. Czy wszystkie ćwiczenia, umartwienia, które składają się na praktykę „distacco”, są aktualne na dzisiejsze czasy? Czy to wszystko, co proponował św. Alfons w zakresie praktyk pokutnych, można stosować w czasach obecnych? Wydaje się, że – nie kwestionując ogólnej potrzeby ascezy – trzeba przyznać, że wiele z ascetycznych praktyk, które tak kategorycznie zalecał św. Alfons, straciło na swej aktualności, jak np. całkowite oderwanie się od rodziców, noszenie włosiennicy, itp.

Kiedy św. Alfons Liguori kończy swoją działalność apostołską dla świeckich we Włoszech, w tym samym czasie św. Klemens Hofbauer niejako kontynuuje tę formę ewangelizacji, ale już w Warszawie i Wiedniu. Współpraca św. Klemensa Hofbauera ze świeckimi w realizacji apostołskiego wymiaru charyzmatu Zgromadzenia Redemptorystów nabiera innego odcienia, który związany był z ówczesną sytuacją społeczno – polityczną w Księstwie Warszawskim i w Austrii. Współpraca apostołska świeckich i św. Klemensa wyraża się przede wszystkim w organizowaniu ośrodków opiekuńczo – wychowawczych. Na podkreślenie zasługuje przede wszystkim zorganizowanie pierwszej w Europie szkoły zawodowej dla dziewcząt. Czymś wyjątkowym w tamtych czasach pod względem działalności pastoralnej była tzw. „Nieustanna misja”, czyli cykl nabożeństw, kazań, katechez i formacji liturgicznej (dla wiernych różnych narodowości), jaka odbywała się w kościele św. Benona w Warszawie.

Owocem współpracy apostołskiej św. Klemensa z laikatem było także opracowanie przez św. Klemensa Hofbauera cech duchowości świeckich, które wyrażały szczególny sposób wprowadzania Ewangelii w życie codzienne. Niektóre z nich pokrywały się z cechami, jakie podkreślał również św. Alfons Liguori (praktyka życia sakramentalnego, modlitwa i pełnienie woli Bożej),

a inne odpowiadały specyficznej sytuacji Kościoła w Królestwie Warszawskim i Austrii, jak np. apostołstwo prasy, czy „sentire cum Ecclesia”. Godny uwagi jest fakt, że właśnie na te dwie cechy św. Klemens kładł mocniejszy akcent.

Stopniowo, zwłaszcza dzięki zaangażowaniu św. Alfonsa Liguori i św. Klemensa Hofbauera, wierni świeccy zaczynają więc odgrywać znaczącą rolę w wypełnianiu apostołskiego charyzmatu Zgromadzenia Redemptorystów. Dało się to szczególnie zauważyć po wydarzeniu Soboru Watykańskiego II. Dokumenty soborowe oficjalnie potwierdziły status laikatu w Kościele i jeszcze jaśniej ukazały możliwości apostołskiej działalności i współpracy wiernych świeckich z duchownymi czy instytucjami zakonnymi.

Taka obecność świeckich w dokumentach Kościoła nie mogła pozostać obojętna na nowe odczytywanie charyzmatu Zgromadzenia Redemptorystów w jego posoborowych dokumentach. O ile więc do czasu Soboru Watykańskiego II wierni świeccy – poza wspomnianymi Obatami – nie znajdowali szczególnego miejsca w dokumentach Zgromadzenia Redemptorystów czy w obradach Kapituł Generalnych, to po jego zakończeniu rozpoczęła się żywa dyskusja w Zgromadzeniu o roli i znaczeniu wiernych świeckich, celem pełniejszego realizowania apostołskiego wymiaru charyzmatu Zgromadzenia Najświętszego Odkupiciela. Śledząc dokumenty Zgromadzenia, zwłaszcza Konstytucje i Statuty, jak również dokumenty Kapituł Generalnych, można wysunąć wniosek, że wraz z rozwojem myśli Kościoła o świeckich wzrasta również świadomość Zgromadzenia o istotnej roli laikatu w wypełnianiu apostołskiego wymiaru charyzmatu Zgromadzenia Najświętszego Odkupiciela. Zgromadzenie Redemptorystów nowy sposób myślenia i działania oddało cytatem z dekretu „Ad gentes”, umieszczając go w oficjalnych dokumentach Zgromadzenia: „Kościół nie żyje w pełni i nie jest doskonałym znakiem Chrystusa wśród ludzi, jeśli w nim nie istnieje i nie działa prawdziwy laikat” (AG, 21; KS, 014c). Efektem takiej postawy redemptorystów było wypracowanie przez Sekretariat dla Współpracy z Laikatem przy Zarządzie Generalnym „Norm dla Świeckiego Misjonarza Redemptorysty”. Wierny świecki, który utożsamia się z charyzmatem Zgromadzenia Redemptorystów i podejmuje współpracę apostołską z redemptorystami zyskuje nazwę Świeckiego Misjonarza Najświętszego Odkupiciela (Redemptorysta). Świecki Misjonarz Redemptorysta to chrześcijanin świadomy swego powołania, które rodzi się ze chrztu świętego, zaangażowany w wymiarze apostołskim, zdolny współdzielić z Redemptorystami tego samego ducha, ten sam system wartości i sposób życia, które są naznaczone przez charyzmat św. Alfonsa Liguori. W całokształcie problematyki współpracy apostołskiej laikatu i redemptorystów jest to z pewnością wyraźny krok do przodu dla jeszcze owocniejszej ewangelizacji.

Mimo znaczącego rozwoju myśli o znaczeniu wiernych świeckich i współpracy apostolskiej z zakonnikami w dokumentach Zgromadzenia Redemptorystów, wydaje się, że obecny stan problematyki wiernych świeckich w Konstytucjach i Statuach Zgromadzenia nie jest jeszcze do końca zadowalający. Co prawda, ostatnie Kapituły Generalne wyraźnie podkreślają współodpowiedzialność wiernych świeckich w dziele apostolskim Zgromadzenia Najświętszego Odkupiciela (zwłaszcza XXI i XXII Kapituła Generalna), ale obecność laikatu w Konstytucjach i Statutach Zgromadzenia w dalszym ciągu jest raczej minimalna.

Apostolstwo wiernych świeckich we współpracy z duchownymi czy zakonami nie jest sprawą bez precedensu w historii Kościoła. Podobne zjawisko można zauważyć także w historii Zgromadzenia Redemptorystów. Na podkreślenie zasługuje tutaj jednak – zwłaszcza po Soborze Watykańskim II – nie sam fakt apostolstwa laikatu, co raczej jego intensywność i różnorodność działań apostolskich świeckich i zakonników. Wielość i różnorodność realizacji apostolskiego wymiaru charyzmatu Zgromadzenia zauważa się przede wszystkim we współpracy w dziedzinie misji i rekolekcji oraz pracy duszpasterskiej.

Swoistą, a jednocześnie nową formą współpracy zakonników redemptorystów i świeckich było i jest tworzenie Szkół Formacji Laikatu, jak również organizowanie, z inspiracji Sekretariatu dla Współpracy z Laikatem, tzw. Spotkań Regionalnych, które gromadziły redemptorystów i świeckich z wielu (wice)provincji. Natomiast Spotkania Regionalne Świeckich były załącznikiem (lecz także i zobowiązaniem wobec Zarządu Generalnego) spotkań laikatu i redemptorystów o charakterze (wice) prowincjalnym. Do tej pory tego rodzaju dzielenie się współpracą apostolską świeckich i redemptorystów odbywa się regularnie w wielu (wice)provincjach.

Jedną z form współpracy apostolskiej świeckich i redemptorystów było tworzenie tzw. „Wspólnot Życia i Pracy”. W niektórych środowiskach sugeruje się, że w świecie, w którym powszechnie panuje koedukacja, dość szybko zostanie zakwestionowana zasada, iż wspólnoty zakonne mogą skupiać ludzi tylko jednej płci. Zauważa się więc w Kościele coraz więcej nowych wspólnot zakonnych, w których mężczyźni, kobiety, a czasem i małżeństwa, prowadzą wspólne życie uczestnicząc w tej samej misji apostolskiej. Nie zawsze wiąże się to z mieszkaniem pod jednym dachem. W takich formach życia wspólnotowego i apostolskiego kładzie się nacisk nie na wspólne mieszkanie, lecz na stałą wspólnotową modlitwę, współodpowiedzialne podejmowanie zadań i wspólną troskę o życie Ewangelią. W obecnych czasach jest to z pewnością podjęcie interesującej (ale w jakimś sensie także i niebezpiecznej) formy wspólnej ewangelizacji. Próby takiej formy życia wspólnotowego, połączonego z ewangelizacją, podjęte w wielu wspólnotach redemptorystowskich, nie we wszystkich (wice) prowincjach zakończyły się pozytywnym rezultatem,

ale w tych krajach, gdzie jeszcze istnieją, przynoszą wiele dobrych owoców apostołskich.

Analizując apostołskie zaangażowanie świeckich w charyzmacie Zgromadzenia Najświętszego Odkupiciela we współpracy z redemptorystami w dziele ewangelizacji, pozostaje świadomość jeszcze nie do końca przebadanej problematyki obecności laikatu w Zgromadzeniu Redemptorystów. Na obszerniejsze potraktowanie roli świeckich we współpracy z redemptorystami czeka zwłaszcza ich różnorodne zaangażowanie apostołskie w ramach całego Zgromadzenia Redemptorystów. Próba opisu współpracy apostołskiej świeckich i redemptorystów, tylko w małym stopniu ukazała wielość i różnorodność działalności ewangelizacyjnej wiernych świeckich we współpracy z redemptorystami. Wydaje się, że również nie mniejsze pole pracy naukowej jawi się w problematyce duchowości św. Alfonsa i św. Klementa wobec ludzi świeckich.

Na podstawie obserwacji rozwoju apostołstwa wiernych świeckich w Zgromadzeniu Redemptorystów można przypuszczać, że aktywność ewangelizacyjna w formie współpracy świeckich i zakonników postawi w niedalekiej przyszłości nowe wyzwania, zarówno dla duchownych, jak i samych świeckich w Zgromadzeniu Najświętszego Odkupiciela i całym Kościele. Być może, wyznaczy ona inne perspektywy i zadania, i będzie się domagała jeszcze ściślejszej współpracy laikatu i duchownych czy zakonników w działalności apostołskiej. Można jednak przypuszczać, że wspólne apostołstwo: wiernych świeckich i duchownych czy zgromadzeń zakonnych jest drogą, która może objąć pracą ewangelizacyjną jeszcze większą liczbę ludzi i przynieść w przyszłości jeszcze lepsze owoce ewangelizacyjne.

o. dr P. Koźlak – proboszcz parafii Matki Bożej Nieustającej Pomocy w Krakowie, a także wykładowca teologii pastoralnej w seminarium Redemptorystów